

GRASTAPIJT VOOR PALEIS SOESTDIJK HEEFT ZIJN LANGSTE TIJD GEHAD

Het gaat bergafwaarts in Nederland. Het paleis Soestdijk, de residentie van het koninklijk gezin ten plattelande, zal binnenkort ook al niet meer zijn wat het geweest is. Dat staat onder meer te lezen in Tijdschrift voor Architectuur en Beeldende Kunsten. Aanleiding voor deze veronderstelling, zo wordt vervolgd, vormen de uitlatingen van Z.K.H. de Prins der Nederlanden bij de uitreiking van drie Zilveren Anjers. Een der laureaten, zoals dat officieel heet, was Louis le Roy.

de tuinman uit Oranjestad, die de natuur en daarmee het onkruid vooral ook in de steen z'n gang wil laten gaan. In zijn persoonlijk woord tot Louis le Roy ontputte prins Bernhard zich als een pleitbezorger voor het werk van de man uit Oranjestad. Voor iemand die zich een tegenstander van de Koninklijke Nederlandse Heide Maatschappij noemt, is een dergelijk steuntje in de rug altijd meegenomen. Le Roy, die meent dat de Heideijm zich met groot-

schafte en technocratisch geïmponeerde ingrepen in het landschap als een vijand van de natuur en het milieu (en dus ook van het mensdom) gedraagt, kan een beetje koninklijke bijval best gebruiken.

Het enthousiasme van prins Bernhard bleek allermest een geveinsde gelegenheidsheiding te zijn. In een onderonsje verzekerde hij mij (aldus Hein Borst), dat hij anders dan zijn schoonzoon de pest gezien heeft aan planologie, aan diri-

gistische ordening van bovenaf, en dat hij een vurig supporter is van Louis le Roy. Wat hij, naar hij meedeelde al jarenlang, met boerenverstand vermoed had, blijkt nu middels de activiteiten van Le Roy waar te zijn: de handelingen van de mensen dienen misschien wel gereguleerd te worden, maar de natuur moet je in ieder geval z'n gang laten gaan.

De prins wil het ten aanzien van zijn bijval voor Louis le Roy niet bij woorden laten.

Z.K.H. liet mij weten dat in een hoek van de paleistuin in Soestdijk brandnetels staan en dat hij gaarne zou zien dat Louis le Roy daar eens op zijn ongedwongen wijze mee aan het werk ging. Dat is dan allermest volgens de leer. Immers de ideeën van Le Roy zijn gebaseerd op zelfzaamheid, terwijl de Prins nochtan in termen van „laten doen“ in termen van „laten doen“ omwenteling, die ertoe kan leiden dat het grastapijt van het paleis Soestdijk z'n langste tijd gehad heeft.

GEËTTER EN GELEUR MET TUINEN

In welke belachelijke situatie wij in ons land verzeild zijn geraakt, demonstreert een brief van het gemeentebestuur van Etten-Leur, die enige tijd geleden werd verzonden onder het kopje „AANLEG EN ONDERHOUD VOORTUIN“. Deze brief is een schrijnend voorbeeld in welk keurslijf wij momenteel gedrongen worden. En dat gebeurt dan in een land, waar het woord „vrijheid“ met hoofdletters geschreven wordt. De kleinburgerlijke mentaliteit, die hiermee aan de huurders van woningen dwingend wordt opgelegd ten bate van een gemeentelijke facade is niet uniek; het is een mentaliteit, die bijna overal geconstateerd wordt. Maar er kan niet genoeg tegen geprotesteerd worden. Ambtelijke hersens zullen reageren met: Je kunt de mensen toch niet hun gang laten gaan en regels moeten er zijn etc. etc. Natuurlijk orde moet er zijn (hum), maar ook daaraan moeten grenzen gesteld worden. Genoemde brief overschrijdt duidelijk een grens. De gewraakte brief luidt als volgt:

U behoort tot degenen die een van de woningen heeft gehuurd van de NV AMEV. N.V. Nefo of N.V. Algemeen Beleggings Consortium. In verband hiermede willen wij gaarne uw aandacht vestigen voor de aanleg en het onderhoud van de voor- en zijtuinen van deze woningen.

Met het oog op het aanzien van de nieuwe wijk achten wij het van groot belang, dat de tuinen van deze woningen aan bepaalde eisen voldoen. In een bijlage van uw huurcontract zijn daarom de navolgende bepalingen opgenomen:

1. Het is de huurder behoudens schriftelijke toestemming van de burgemeester en wethouders VERBODEN de voor- en zijtuin ZOWEL AAN DE STRAATZIJDE ALS ONDERLING AF TE SCHEIDEN. Ontheffing voor het aanbrengen van een afscheiding, welke bestaat uit een door burgemeester en wethouders goed te keuren materiaal en welke niet hoger is dan 50 cm en bij voorkeur voor een aansluitend blok woningen. Voor het aanbrengen van tussenscheidingsmuren wordt slechts in zeer bijzondere gevallen ontheffing verleend.

2. De huurder verplicht zich de van het gehuurde deel uitmakende grond voorzover deze is bestemd als voor- en/of zijtuin is zichtbaar is vanaf de openbare weg, als siertuin aan te leggen en te allen tijde goed te onderhouden en wel zo dat een ZEKERE UNIFORMITEIT in de aanleg en het onderhoud verkregen wordt en behouden blijft met de voor- en/of zijtuin van de aansluitende woningen. In geen geval mag de tot voor- en/of zijtuin bestemde grond gebruikt worden als opslagplaats of voor het telen van tuinbouwproducten of op andere wijze worden opgesteld.

Wij vertrouwen, dat u de nodige aandacht zult besteden aan uw voor- en zijtuin zowel in het belang van uw woning als in het belang van het aanzien van de nieuwe wijk Baal-Lage Baken.

Wij wijzen u er echter met nadruk op dat geen afscheidingen mogen worden geplaatst, ook niet langs de zijde van het trottoir en verzoeken u eventueel reeds geplaatste afrasteringen binnen 14 dagen te verwijderen.

Bij niet-nakoming van de verplichtingen of bij overtreding van de betreffende bepalingen in het huurcontract kan een boete worden opgelegd van f 2,50 per dag voor elke dag, dat de niet-nakoming of overtreding voortduurt.

● Ina Scholten (rechts) en Myrna Schagen: Ook voor hen bestaat het woord „onkruid“ niet meer.

Laat Z.W.-Nederland in leven

Geleidelijk aan ontmoet je ook in deze streek steeds meer mensen, die zich ongerust beginnen te maken over de afbraak van ons natuurlijke landschap; een eerste (letterlijk) levensbehoefte. Maar actiegroepen tegen bijvoorbeeld een systematische landschapsafbraak bij Moerdijk of de Kanaalzone worden over het algemeen nog als stelletjes hobbyisten beschouwd. Wat meer betrokkenheid ontstaat er, wanneer een of andere sloot gaat stinken.

Intussen vreten de uitbreidingsplannen het landschap verder op; worden er op de akkers zonder meer bomen en struiken gerooid; leggen landbouwers belachelijke en dodelijke stadse gazonnetjes aan voor hun huis temidden van de weilanden, steekt een gemeente de vlag uit (niet halfstok) wanneer de zoveel duizendste inwoner geboren is, worden in de bossen bomen gekapt om recreatieterrintjes aan te leggen van gelikt gras, vloeken camping- en bungalowparken de natuur weg...

We moeten het zelf weten... maar met de natuur maken we onszelf morsdoed. Enkele jaren geleden is er in ons land een man opgestaan (hum), die in zijn eentje de strijd aanbond tegen deze roofbouw op de natuur, op onszelf. Aanvankelijk was deze tekenleraar, tuinman, fotograaf, kunstschilder, fossielenverzamelaar en huzenbouwer Louis le Roy, om het met een verkeerd gebruikt cliché te zeggen, een roepende in de woestijn. Maar vanuit het Friese Oranjestad is hij met zijn „jungletactiek“ een veldslag begonnen tegen roofbouw op de natuur. En... steden als Heerenveen, Deventer, Utrecht, Delft e.a. hebben zijn assistentie ingeroepen om de natuur weer een kans te geven binnen de cultuur. In plaats van dodelijk vervelende gazonnetjes, die iedere week gemaaid moeten worden, ontstonden daar feestelijke natuurgebieden tussen beton en asfalt, waarbinnen het weer beter leven is voor mens en... plant. De tv-uitzending, gewijd aan de „stellingen van Louis le Roy“ heeft hem ruimere bekendheid gegeven. En zo kun je in deze streek — zij het nog spaarzaam — mensen ontmoeten, die enthousiast voor zijn jungletactiek, de natuur en... zichzelf de hand toesteken om een justere manier dan met grasmaaimachines, kunstmest en ander gif. Lees maar het hierbij afgedrukte verhaal: In Wouw mogen alle planten ademen.

Nu in zuidwest-Nederland het éentonige groeiproces in beton en steen (Le Roy: monocultuur) op economische motieven met hink-stap-sprong-bewegingen het landschap begint te verpletteren zou het zinvol kunnen zijn, dat niet alleen de „deskundigen“ kennis nemen van Le Roy's intenties, maar ook de door deskundigen tot leek-amateur gebombardeerden, creatief-actief aan de slag gaan met hun eigen woonomgeving. Niet verzanden in protesten of in het autototie van eigen „wooncultuur“ telkens maar weer ontvluchten. Er is nog wel het een en ander te redden. Maar daarvoor is wat anders nodig dan gemeentelijke plantsoendienstenvoorschriften, en dergelijken.

Wat wil Louis le Roy? „We plegen roofbouw op de natuur. Alles slepen we weg omdat we het rommelig vinden of omdat we het kunnen gebruiken. Geen omgevallen boom blijft er liggen. Steeds zorgen we er met ons domme gedrag voor dat de aarde bloot ligt, terwijl er geen grotere pest is dan een brandende zon op de aarde. En dan vergifigen we de grond door allerlei monoculturen. Planten kunnen alleen dan pas goed gedijen, als ze in gemeenschap groeien. Dan ontstaat er steeds weer nieuwe aarde door het afsterven van planten en bladeren en door dierlijke meststoffen van de slakken, die in het niet bespoten groen hun waardevolle werk weer kunnen verrichten. Zo'n leefgemeenschap bestaat uit allerlei kruiden, mossen, varens, heesters, bomen en struiken en planten, die in de bossen groeien zoals

kampertoele en orchidieëen. Natuurlijke landschappen zijn hier nauwelijks nog te vinden. We moeten het landschap niet zonder meer beschermen, maar dynamisch stimuleren“.

In deze geest praat Le Roy. Hij werkt graag met stellingen. Enkele voorbeelden:

- monocultuur, in welke vorm dan ook, vormt een uitdaging aan de natuur en wordt als zodanig bestreden en lijkt derhalve op een ziektebeeld.
- milieuverontreiniging waar deze niet wordt veroorzaakt door industrie of landbouw kan volledig worden tegengegaan.
- insecten dienen niet steeds als vijanden te worden beschouwd.
- zoet water dient zo lang mogelijk op het land te worden gehouden en niet in kanalen- en slotenstelsels zo snel mogelijk afgevoerd te worden naar de zilt zee.
- grondarbeid dient tot een minimum beperkt te worden.

Wat betekent dit in de praktijk?

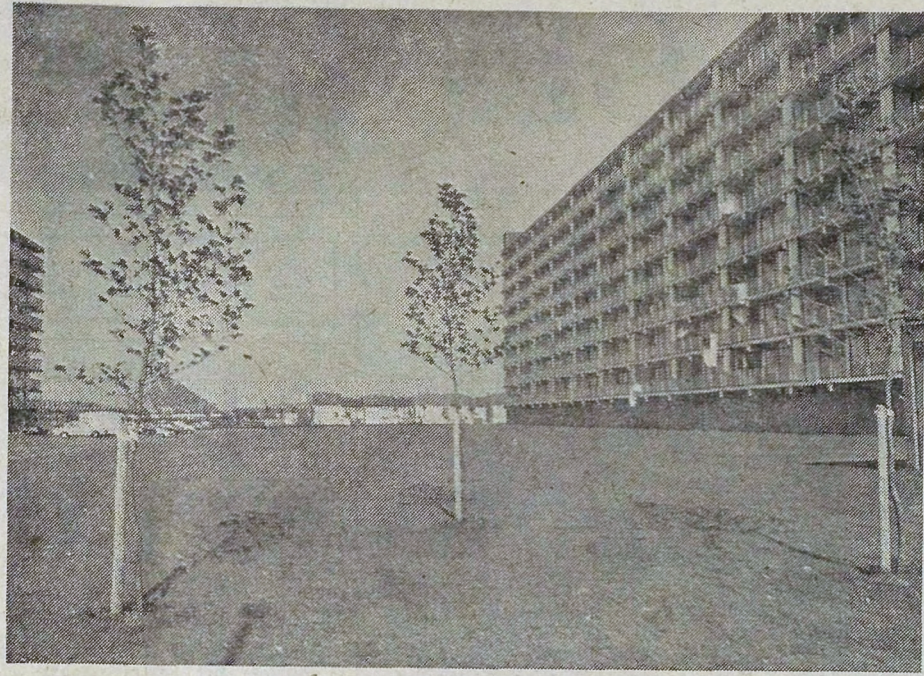
Het langzamerhand klassieke voorbeeld van Le Roy's principes in praktijk is Heerenveen. Een kilometer lange middenberm van zo'n 15 meter breed in een saai nieuwbouwvlak werd tot een grote „kathedraal“ of jungle omgezet. Tuinmannen begonnen met het inbrengen van groen nadat draglines de grond omgewoeld hadden tot ongelijke hoogten; wagens vol puin en ander „afval“ werd erin gebracht. Planten die droog wilden staan kwamen op de „heuvels“ en planten die van natte voeten houden gingen in de kuilen etc. Wat eens een gazon was, dat om de 14 dagen gemaaid moest worden is nu een feestelijk gebied aan het worden vol slingerende en duistere paadjes.

Dit verzet tegen een gestandaardiseerde wereld heeft navolging gekregen. In Delft, Deventer, Den Haag etc. zijn groepen mensen, samen met gemeentelijke plantsoendienst en bezig om een „tegen-cultuur“ op gang te brengen. „Alleen het grote leger van „ondeskundigen“ kan voor een omwenteling zorgen“, zegt Le Roy. „Zodra het individu los van reglementeringen zijn gang kan gaan ontstaat er veelvoortgang, omdat er steeds weer andere oplossingen gevonden worden“. In het Utrechtse Overvecht bv. is het geld dat aanleg van gewone plantsoenen met speelvelden, aan de bewoners gegeven om er een groengebied naar eigen inzichten van te maken. Iedere zaterdagochtend is nu een ploeg bewoners bezig met spitten, bielsen en oude boomresten van elders te verwerken en te planten. Door de week is een gripper op het terrein om opmerkelijke hoogteverschillen aan te brengen. De machinist van de gripper is er zo door geboid, dat hij af en toe van de bok klimt om een aardig polletje uit te steken en in veiligheid te brengen, voordat hij de grond verzet.

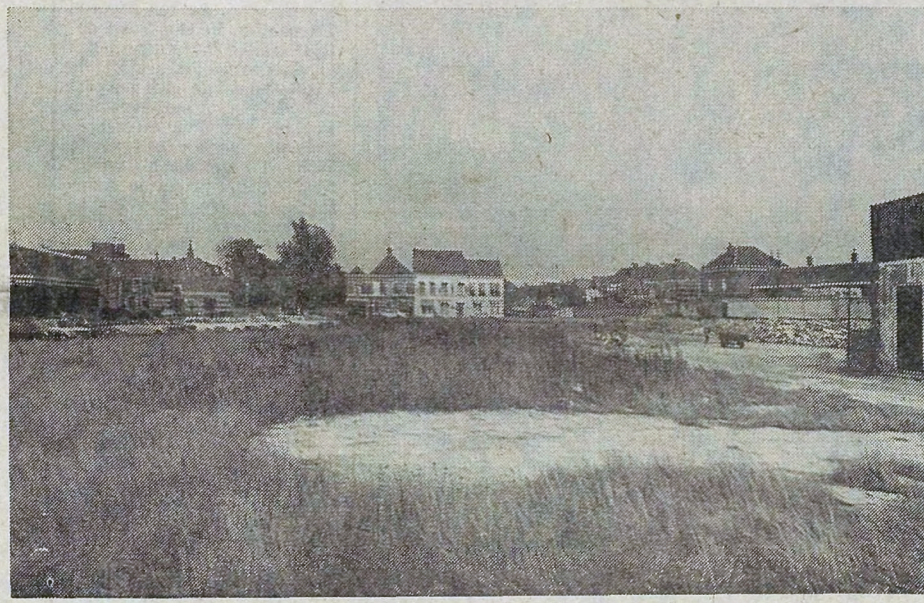
Le Roy: „Het geheel is erop gebaseerd dat mensen niet ergens verweg op een volkstuinje hoeven gaan zitten, maar gewoon voor hun huisdeur met de natuur aan de gang gaan. In Utrecht is thans bewezen dat dit systeem werkt. Na veel gepraat na een veldslag — want je moet een veldslag plegen om binnen het ambtelijk bolwerk te penetreren — hebben enthousiaste bewoners het daar voor elkaar gekregen om zelf aan de slag te mogen gaan. Voor zoets heb je maar 10 tot 20 daadwerkelijke actieve mensen uit de buurt nodig. En van het bedrag van f 210.000,- dat aanvankelijk voor de aanleg van een „normaal“ plantsoen was uitgetrokken is thans zo'n 25.000 à 30.000 overgehouden“.

De voortwoekerende kanker van éentonige stedenbouw begint vanuit de Randstad ook Zuidwest Nederland aan te vreten. Steeds meer mensen ontvluchten in het weekend hun woonomgeving naar zogenaamde recreatieterrinen, die mede de natuur verder om zoep brengen. De gedachten van Le Roy dienen daarom ook hier door te dringen; om te zien wat er nog te redden is. Dit verhaal is pas een eerste aanzet. Wie denkt erover en doet er verder iets mee?

HENK EGBERS.

● ROOSENDAAL: Geknipt terrein om Le Roy aan het werk te zetten en het confectieleven tussen deze flats te laten doorbreken.

● BREDA: Een gemiste kans om een jungle binnen de stadsmuren te brengen. De Vlaszak wordt nu een jungle van auto-blik.

● TERNEUZEN: Uitbreiding, die het landschap steeds verder opvreet. De natuur moet ook hier nodig in de aanval.

● BERGEN OP ZOOM: Een getuigd terrein om wat terug te doen tegen de voortwoekerende dodelijkheid van rijtjeshuizen op de achtergrond.

In Wouw mogen alle planten ademen

WOUW. — „U woont hier zeker pas?“ Deze vraag stellen heel wat voorbijgangers aan Ina Scholten en Myrna Schagen, die beiden rond hun huizen in Wouw de principes van Le Roy in hun tuinen proberen te realiseren. Waarom? „Het is hier zo wild; al dat onkruid...“ is de reactie. Hoofdschuddend lopen ze dan weer verder naar hun eigen „keurige“ gazonnetjes. „Ben blij, dat ik niet naast u woon.“ Ina Scholten: „Het is wel eens ontmoedigend. En dan te weten, dat wij meer zorg en werk in onze tuin stoppen, dan de mensen van huisje-boompje-beestje. Maar er zijn ook positieve reacties. Van mensen, die een beetje milieu-bevust leven; die de eenzellige wijze van bestaan mee zijn. Mensen, die initiatief tonen en creativiteit bij zichzelf en in de natuur een kans geven. Je dan niet alkatten of voor gek zetten. Onze tuinen zetten zich af tegen een te gecultiveerde maatschappij“.

Het is een kwestie van mentaliteit. Een mentaliteit, die het steriele eenvormige leven zat is. Een mentaliteit, die bovendien gezonde gevolgen heeft voor ons leefmilieu. Myrna Schagen legt een van de drie delen van het boek „Wilde Planten“ op tafel; uitgegeven door de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten. „Wanneer zo'n boek uitkomt over de planten in onze Nederlandse natuur, dan zijn inmiddels al plantjes volledig uitgerooid, die daarin nog vermeld worden. Toch wemelt het nog van allerlei plantjes, die — ten onrechte — betiteld worden met de naam „onkruid“. Geen plant is er om niets; alle hebben een functie in de natuur; zelfs brandnetels.“ Maar wanneer ik zelf rond mijn huis de metershoge wilde distels een levenskans geef (een geweldige gezicht) staan de meeste mensen er verlegen lachend naar te kijken. Onze geest is óók aangetast door allerlei bestrijdingsgiften.

Het beginnende „oerwoud“ rond de beide huizen in Wouw staat vol met de „underdogs“ der natuur. Plantjes, voorzichtig uitgestoken op de meest gekke plaatsen en met zorg op het juiste plekje neergezet. Plantjes, die ook maar komen aanwaaien (letterlijk). Een wal van boomstronken, twee jaar geleden gebouwd en met was los zand bestrooid, zit vol met de meest uiteenlopende bladsoorten etc. Spontane groei.

De tuinen zijn overigens niet zo spontaan ontstaan, als voorbijgangers wel eens geloven. Ina Scholten en Myrna Schagen vertellen over het maken van niveau-verschillen (kuilen en „heuvels“), storten van puin (brengt kalk in de grond), het bijeenbrengen van verschillende grondsoorten, het verwerken van takkebossen in de grond (zorgt voor lignine) of huisvuil; maken van natte en droge milieus etc. „De hele grond moet bedekt zijn en mag niet direct blootgesteld worden aan weersinvloeden. In het begin is het enorm veel werk. Maar het gaat snel. Je moet een jaar of vijf-zes rekenen, voordat je een zeker evenwicht bereikt hebt. Het is verrassingswerk; de tuin verandert steeds. Je moet ook niet proberen een plant tegen beter weten in overeind te houden. De natuur doet zijn eigen werk.“ Een vijftientje in een van de tuinen, levert veel slakken die uitstekend werk verrichten in de tuin.

De beide vriendinnen stellen zich bescheiden op: „We zijn alleen bezeten van de ideeën van Le Roy, zonder dat we ze allemaal goed toepassen.“ Ze zitten eigenlijk een beetje te wachten op het handboek dat Le Roy deze maand laat verschijnen („Natuur inschakelen, natuur uitschakelen“) — Uitg. Ankh-Har mes)

Een voorbeeld, dat navolging verdient.

HENK EGBERS.